

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Ваколя З.М., Кухта М.І.

ГРА У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Ужгород, 2023

УДК 373.2.091(076)
В 14

Ваколя З.М., Кухта М.І. Гра у формуванні особистості дошкільника :
методичні рекомендації. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2023. 11 с.

Методичні рекомендації розроблені для студентів ДВНЗ «УжНУ» за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, освітнім ступенем «бакалавр».

Рецензенти:

Попадич О.О. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Маляр Л.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Доповнено та перезатверджено

Рекомендовано до друку

кафедрою загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ДВНЗ «УжНУ»

(протокол № 12 від 28 червня 2023 р.)

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією факультету суспільних наук

(протокол №8 від 29 червня 2023 р.)

Вченою радою факультету суспільних наук

(протокол №11 від 29 червня 2023 р.)

© Ваколя З.М., Кухта М.І.

Ужгородський національний університет, 2023

ЗМІСТ

Тема 1. Роль гри в житті та вихованні дитини	4
Тема 2. Структура ігрової діяльності дітей дошкільного віку	4
Тема 3. Творчі ігри, їх значення та особливості використання.....	5
Тема 4. Дидактичні ігри та їх вплив на формування особистості дитини	6
Тема 5. Українські національні народні ігри у ЗДО.....	7
Тема 6. Ігрова діяльність та педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами	8
Тема 7. Діагностика ігрових умінь та інтересів дітей дошкільного віку	9
Тема 8. Створення ігрового середовища в різних вікових групах дошкільнят	10
Тема 9. Сучасне програмно-методичне забезпечення ігрової діяльності	11

Тема 1. Роль гри в житті та вихованні дитини

Питання для обговорення:

1. Гра та її роль в житті дошкільника.
2. Погляди видатних педагогів (3 на вибір) на роль гри у формуванні особистості дитини.
3. Гра як основний вид діяльності дитини дошкільного віку.
4. Гра як метод виховання.
5. Гра як метод навчання.

Опорні поняття теми: гра, дошкільник, форма діяльності, навчальна цінність гри, виховна цінність гри.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Проаналізуйте і запишіть цитати з праць вітчизняних вчених (на вибір) про ігрову діяльність дошкільника.
2. Проаналізуйте і запишіть цитати з праць зарубіжних вчених (на вибір) про ігрову діяльність дошкільника.
3. Доведіть, що гра є засобом самовираження дитини.

Література:

1. Гра дошкільника: теорія і практика. Дайджест 5 / упор. Г. І. Григоренко. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», 2017. 196 с.
2. Павелків Р. В. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку / Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. К. : Академвидав, 2017. 373 с.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручн. 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

Тема 2. Структура ігрової діяльності дітей дошкільного віку

Питання для обговорення:

1. Структура ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
2. Етапи розвитку ігрової діяльності.
3. Характеристика структурних компонентів ігрової діяльності (мотиваційний, цільовий, змістовий, процесуально-операційний, контрольний-оцінний, результативний).
4. Функції ігрової діяльності.

Опорні поняття теми: структура ігрової діяльності, ігрова діяльність, ігрова компетентність дитини дошкільного віку, компоненти ігрової діяльності, розвиток ігрової діяльності, функції гри.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Зобразіть схематично етапи розвитку ігрової діяльності.
2. Наведіть приклади ігор, в яких чітко прослідковується кожна з функцій ігрової діяльності.

Література

1. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручн. 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
2. Стаєнна О. Ігрова діяльність дошкільників : сучасний формат. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 10. С. 38–42.
3. Федорова М.А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник. Житомир, ФОП Левковець, 2018.155 с.

Тема 3. Творчі ігри, їх значення та особливості використання

Питання для обговорення:

1. Особливості творчих ігор в структурі педагогічного процесу ЗДО.
2. Сюжетно-рольові ігри, їх особливості та значення у вихованні дітей.
3. Структура сюжетно-рольової гри, її генезис.
4. Конструктивно-будівельні творчі ігри, їх особливості і розвиваюче значення.
5. Ігри-драматизації та театралізації, їх особливості і розвиваюче значення.
6. Ігри з елементами праці як вид творчої гри, вплив на формування особистості дитини.
7. Ігри-фантазування, їх значення, особливості в структурі педагогічного процесу ЗДО.
8. Ігри з правилами в структурі педагогічного процесу ЗДО.

Опорні поняття теми: сюжетно-рольова гра, конструктивно-будівельні ігри, гра-драматизація, ігри з елементами праці, гра-фантазування, ігри з

правилами, виховання дитини, педагогічний процес, формування особистості дошкільника.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Чи слушною є порада В. Сухомлинського: «Дитина має справжнє емоційне і інтелектуальне життя тільки тоді, коли вона живе в світі ігор, казки, музики, фантазії і творчості. Без цього вона не краща за здавлену квітку». Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Складіть гру-фантазування та обґрунтуйте її вплив на формування особистості дошкільника.

Література:

1. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упоряд. О. Рома. Київ : The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
2. Гра дошкільника: теорія і практика. Дайджест 5 / упор. Г. І. Григоренко. Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС», 2017. 196 с.
3. Збірка ігрових активностей «RIGHT TO PLAY». The LEGO Foundation, 2021. 244 с.
4. Павелків Р. В. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку / Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. К. : Академвидав, 2017. 373 с.

Тема 4. Дидактичні ігри та їх вплив на формування особистості дитини

Питання для обговорення:

1. Дидактична гра як складова сучасної дошкільної освіти.
2. Структура дидактичних ігор.
3. Дидактична гра та її вплив на формування особистості дошкільника.
4. Дидактичні ігри з предметами та їх характеристика.
5. Настільно-друковані дидактичні ігри.
6. Словесні ігри як один з найскладніших видів дидактичної гри.
7. Педагогічне керівництво дидактичними іграми.

Опорні поняття теми: ігрова діяльність, дидактична гра, освітній процес, правила, ігрові дії, здібності, пізнавальна діяльність.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Чи погоджуєтесь зі словами В.А. Сухомлинського, який писав : «Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра - це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається потік уявлень, понять. Гра – іскра, що запалює вогник допитливості та зацікавленості».
3. Придумайте дидактичну гру з розвитку мови та обґрунтуйте її вплив на формування особистості дошкільника.
4. Розробіть дидактичну гру для формування математичних уявлень.

Література:

1. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник / упоряд. О. Рома. Київ : The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
2. Глєбова І.Ю. Особливості керівництва дидактичними іграми дошкільнят. Теорія та практика освіти у сучасному світі: матеріали IV Міжнародної наукової конференції. СПб.: 2014. С. 33–35.
3. Дедюкіна М.І. Формування розумових операцій у дітей дошкільного віку за допомогою дидактичних ігор. Чобоксари: ЦНС «Інтерактив плюс», 2016. № 2 (7). С. 94–96.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручн. 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

Тема 5. Українські національні народні ігри у ЗДО

Питання для обговорення:

1. Українські національні народні ігри в закладі дошкільної освіти, їх характеристика.
2. Зміст, структура та класифікація народних ігор.
3. Специфіка українських народних ігор.
4. Методика використання народних ігор у роботі з дітьми дошкільного віку.

Опорні поняття теми: народні ігри, національне виховання, народна педагогіка, усна народна творчість, дитячий фольклор, дошкільне виховання,

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Пригадайте і розкажіть народні ігри зі свого дитинства.
2. За твердженням К. Д. Ушинського, «...виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої нема в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або

запозичених в іншого народу...». Поясніть, як Ви розумієте слова педагога.

Література:

1. Бабій І. Моральне виховання дошкільника засобами народної педагогіки : *Збірник наукових праць*. Ч. 2. Умань, 2009. С.8–15.
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручн. 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
3. Приступа Є., Левків В., Слімаковський О. Українські народні ігри : монографія. Львів : ЛДУФК, 2010. 432 с.

Тема 6. Ігрова діяльність та педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами

Питання для обговорення:

1. Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (дошкільний вік).
2. Ігровий простір в інклюзивній групі.
3. Методика проведення ігор різного типу в інклюзивних групах.

Опорні поняття теми: інклюзія, ігрова діяльність, дошкільник з особливими освітніми потребами, ігровий простір, інклюзивна група.

Завдання для індивідуальної роботи

1. «Особлива дитина – це не вирок, а виклик суспільству». Поясніть, як Ви розумієте цей вислів. Що Ви, як вихователь, могли б зробити для такої дитини?
2. Проаналізуйте Закон України «Про дошкільну освіту». Випишіть статті, які стосуються інклюзивної освіти в ЗДО.

Література:

1. Гладченко І.В. Ігрова діяльність . *Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології* : зб. наук. праць. Вип.8. Київ, 2013.
2. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). Київ, 2012. 112 с.
3. Дивнич Л. Соціалізація дитини з особливими потребами : соціальнопедагогічна діяльність як спосіб супроводження процесу соціалізації. *Соціальний педагог*. 2018. №12. С. 7–10.
4. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / авт.-упоряд. А. П. Бурова. 2-ге вид., зі зм. та доп. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 296 с.

5. Павелків Р. В. Гра як провідна діяльність дітей дошкільного віку. *Дитяча психологія* : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2017. 373 с.
6. Сайко Х. Я. Особливості застосування гри в системі формування лексичної компетентності дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. *Молодий вчений*. 2017. №3. С. 466–470.
7. Тарапака Н.В., Кашуба Л.В. Інклюзія в дошкільлі : розвиток дітей із психофізичними вадами в умовах реалізації Базового компонента дошкільної освіти : навч.-метод. посіб. Кіровоград, 2013. 140 с.

Тема 7. Діагностика ігрових умінь та інтересів дітей дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Вивчення ігрових інтересів кожної дитини. Провідні (спільні) інтереси дітей конкретної вікової групи.
2. Діагностичні методики для виявлення ігрових умінь та навичок дітей дошкільного віку.
3. Особливості добору методик та способи їх обробки.
4. Діагностика міжособистісних стосунків дітей в процесі гри.

Опорні поняття теми: діагностика, ігрові вміння та навички, ігрові інтереси, діагностичні методики.

Література:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк. Мін. осв. і науки України ; Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
2. Методична скарбничка вихователя. *Журнал*. 2017–2018 рр. № 1–12.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : підручн. 4-те видання, перероблене. ВЦ «Академія», 2018. 408 с.
4. Психолого-педагогічний інструментарій діагностики дітей дошкільного віку : навч.-метод. посібник / за заг. ред. М.В. Рогановою. Комунальний заклад «Харківська гуманітарна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Філімянов, 2018. 322 с.

Тема 8. Сучасне програмно-методичне забезпечення ігрової діяльності

Питання для обговорення:

1. Основні нормативно-правові документи:
  - Базовий компонента дошкільної освіти України;
  - Національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття);
  - Діти України.
2. Аналіз змісту програмного забезпечення ігрової діяльності у чинних програмах ЗДО України.
3. Характеристика сучасного методичного забезпечення ігрової діяльності.

Опорні поняття теми: програмне забезпечення, дошкільна освіта, ігрова діяльність дошкільника, методичне забезпечення.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізувати зміст чинних програм щодо організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
2. Зробити порівняльний аналіз двох програм за вибором.
3. Скласти каталог різних видів ігор для дітей дошкільного віку (вік за вибором) на обрану тематику.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
5. Програми розвитку дітей дошкільного віку. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

Тема 9. Створення ігрового середовища в різних вікових групах дошкільнят

Питання для обговорення:

1. Розвивально-виховне ігрове середовище ЗДО.
2. Ігровий простір ЗДО, зміст та його складові.
3. Характеристика основних компонентів ігрового середовища в різних вікових групах відповідно до чинних нормативно-правових документів.

Опорні поняття теми: ігрове середовище, ЗДО, компоненти ігрового простору.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізувати зміст чинних нормативно-правових документів щодо створення ігрового середовища в різних вікових групах.
2. Створіть таке освітнє середовище, яке б мотивувало, активізувало та розвивало дітей дошкільного віку.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
4. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія : у. 2 ч. Київ : Освіта, 2009. Ч. 1. 302 с.
5. Програми розвитку дітей дошкільного віку. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>